

Onko suomalainen makrotaloustiede kriisissä?*

Juha Tarkka

Valtiot. tri, johtokunnan neuvonantaja

Suomen Pankki

Filosofi Thomas Kuhn (1970) jakoi tieteen kehitysvaiheet tieteellisiin vallankumouksiin ja normaalityteeseen. Tieteelliset vallankumoukset johtavat paradigman muutoksiin, joissa hyvän tieteen kriteerit, lähestymistavat ja mallit korvataan uusilla. Vallankumousten aikana eri lähestymistavat kilpailevat keskenään, mutta vallankumousten jälkeen tiedeyhteisössä muodostuu uusi konsensus siitä, mitkä ovat tutkimuksen järkevät tutkimuskohteet, lähtökohdat ja menetelmät, mitä opiskelijoille opetetaan jne.

Paradigmojen muodostuminen tekee tiedeyhteisön konstruktivisen toiminnan mahdolliseksi, koska se koordinoi ja ohjaa tutkijayhteisön toimintaa. Kun uusi paradigma on syntynyt, tutkijat joko omaksuvat sen, unohtuvat tai lopettavat (”convert, get ignored, or retire and eventually leave the profession”). Tämä ohjaus ja karsinta ei tietenkään tapahdu väkivalloin, vaan tutkimuksen oman sisäisen logiikan vaikutuksesta. Tieteellisten vallankumousten väliaikana tutkimusta tehdään enim-

mäkeen paradigmojen sisällä. Kuhnin mukaan paradigman puitteissa tapahtuva ns. normaalityteede yksin mahdollistaa tieteen kumulatiivisen kehityksen ja myös käytännön sovellusten kehittymisen. Normaalityteellinen vaihe jatkuu, kunnes tutkimus törmää paradigman rajoihin ja aika on kypsä uudelle kumoukselle.

Makrotaloustieteen kehitys viime vuosikymmeninä on tapahtunut hyvin pitkälle kuhnilaisen mallin mukaisesti. Kuten tunnettua, 1970-luvun lopussa alkoi tieteellinen vallankumous, joka suuntautui makrotaloustieteessä siihen saakka vallalla ollutta keynesiläistä (uusklassisen synteetin) paradigmaa vastaan. Tämän niin sanotun ”rationaalisten odotusten” vallankumouksen aikana makrotaloustiede ehdittiin moneen kertaan jo todeta kuolleeksi. Optimistisempiakin äänenpainoja kuultiin. 1980-luvun lopulla Greg Mankiw (1988) vertasi tapahtunutta mullistusta kopernikaaniseen vallankumoukseen, ilmaisu, jota oli aikaisemmin käytetty myös Keynesin työn aiheuttamasta mullistuksesta.

Sekavaa tilannetta kesti hyvin kauan, ehkä parikymmentä vuotta. Näytti siltä, että makrotaloustiede ei enää ehkä koskaan voisi muodos-

* Vuosikokousesitelmä Kansantaloudellisessa Yhdistyksessä 4.4.2006.

taa yhtenäistä paradigmaa. Edellä siteeraamassani katsauksessa Mankiw tiivistä silloisen tilanteen makrossa toteamalla: ”on the crucial issue of business cycle theory, there appears to be little movement toward a new consensus”, ja jatkoi: ”A decade from now we will know which of these developments has the power to persevere past the initial debate and permeate economists’ conceptions of how the world works” (Mankiw 1988, s. 447). Viime vuosina tilanne onkin selvästi muuttunut, ja pitkän ”luovan epäjärjestyksen” kauden jälkeen makrotaloustiede on nyt tullut uuteen vaiheeseen, jota luonnehtii laajempi konsensus siitä, millaiset mallit ovat hyödyllisiä käytännön talouspolitiikan tutkimuksessa. Konsensuksen hahmottuminen huomattiin jo 1990-luvun lopussa (ks. Taylor 2000) ja nyt se on jo aivan kiistaton.

Uuden konsensuksen piirteitä

On selvää, että ainakaan kansantaloustieteen tapaisella alalla tieteellinen konsensus ei voi syntyä muuten kuin sillä ehdolla, että kiistan kohteena olevien kysymysten joukkoa rajataan. Nyt leviävä uusi makroteoria, jota on kutsuttu nimillä ”moderni makrotaloustiede” (Taylor), ”uusi uusklassinen synteesi” (Goodfriend ja King) tai ”uusi keynesiläinen taloustiede” (Clarida, Galí ja Gertler), on syntynyt juuri tällä tavoin. Kasvava joukko tutkijoita on todennut, että hyvin monia käytännön talouspolitiikkaan ja suhdannevaihteluihin liittyviä ongelmia voidaan hyödyllisesti tarkastella verrattain yksinkertaisella dynaamisella mallikehikolla, joka toisaalta on sisäisesti johdonmukainen ja empiirisiltä implikaatioiltaan hyvin rikas, mutta samalla yksinkertaisesti sivuuttaa monia ”syviä” kysymyksiä, jotka aikaisemmin erottivat eri tutkijoita tai koulukuntia toisistaan.

Tarkoitukseni ei ole tässä yhteydessä lähteä luomaan edes ylimalkaistakaan katsausta makroteorian uuden konsensuksen keskeiseen sisältöön, siihen ei tässä yhteydessä ole tarvetta eikä tilaakaan. On kuitenkin varmaan syytä kuvata lyhyesti uuden konsensuksen mukaisen teorian joitakin tunnusomaisia piirteitä, ainakin siksi, että näin määrittelin, mitä tällä konsensuksella tarkoitin.

Uusi konsensus perustuu kolmeen keskeiseen läpimurtoon – tai kompromissiratkaisuun, jos niin halutaan sanoa:

- Guillermo Calvon jo vuonna 1983 esittämä stokastisten hintajäykkyyksien malli on nyttemmin laajalti hyväksytty hinnoittelukäytännön mallintamisen hedelmälliseksi lähtökohdaksi makrotaloustieteessä. Calvon teoriasta johdettiin ”uuskeynesiläiseksi Phillips-käyräksi” kutsuttu relaatio, joka kuvaa inflaatiota eteenpäin katsovana, siis tulevaisuutta koskeviin odotuksiin perustuvana ilmiönä (Roberts 1995).
- Dynaamiseen optimointiin perustuva kokonaiskysynnän mallinnus on saanut paradigmaattisen aseman. Tästä on johdettu ns. eteenpäin katsova IS-käyrä, joka esittää kokonaiskysynnän tulo-odotusten ja reaalikorkojen funktiona (ensimmäisiä esityksiä oli Rotemberg ja Woodford 1997).
- Rahapolitiikkaa ryhdytty käsittelemään korkosääntöjen avulla ja näin on sivuutettu rahan kysyntään ja tarjontaan liittyvät mallinnusongelmat. Lyhyiden korkojen määräytyminen esitetään malleissa tapahtuvaksi joko optimoitujen korkosääntöjen avulla, ks. Clarida, Galí ja Gertler (1999) ja Rotemberg ja Woodford (1999), tai tavallisimmin ns. Taylor-säännön avulla inflaation ja taloudellisen aktiviteetin tason funktiona (Taylor, 1993).

”Kanonisen” esityksen makrotaloustieteen uuden konsensuksen mukaisesta teoriasta on pyrkinyt (ilmeisen onnistuneesti) esittämään Woodford (2003, ks. erityisesti s. 238–247). Kanonisessa muodossaan kysymyksessä on log-linearinen kolmen yhtälön stokastinen differenssiyhtälöjärjestelmä! Tämä hämmästyttävän yksinkertainen kehikko on kuitenkin nyt muodostumassa yhtä hallitsevaksi makrotaloudellisen analyysin työvälineeksi kuin tunnettu IS-LM -malli oli aikanaan. Eroja on kuitenkin paljon, niitä on tarkastellut mm King (2000).

Ensinnäkin uuden konsensuksen perusmalli on koko perusluonteeltaan dynaaminen, kun taas IS-LM -mallin dynamiikka oli tavallaan päälle liimattua, jos sitä oli ollenkaan. Toiseksi, uuden konsensuksen mukaan taloudellinen käyttäytyminen perustuu inflaatiota, tuottavuutta ja talouspolitiikkaa koskeviin odotuksiin, jotka ovat endogeenisiä ja riippuvat politiikkasäännöistä ja muista tekijöistä. Kolmanneksi, uuden konsensuksen mukaan inflaatio ja reaalityöntö ovat pitkällä aikavälillä toisistaan riippumattomia. Neljänneksi, uuden synteesin mukaan odotetun ja yllätyksellisen talouspolitiikan vaikutukset ovat yleensä täysin toisistaan poikkeavia ja usein kokonaan vastakkaisia.

Kaikki nämä erot vanhaan IS-LM -traditioon verrattuna ovat merkittäviä edistysaskelia ja ne ovat rationaalisten odotusten (uuden klassisen) vallankumouksen ansiota. Toisaalta uusi konsensus sisältää piirteitä, jotka erottavat sen puhtaaksi viljellystä rationaalisten odotusten/uuden klassisen koulukunnan edustamasta yleisen tasapainon suhdanneteoriasta (eli reaalityöntö suhdannevaihtelujen teoriasta). Erityisesti se, että rahapolitiikalla voi uuden konsensuksen mukaan olla lyhyellä aikavälillä merkittäviä reaalityöntövaikutuksia on tällainen piirre, joka on

sekä realistinen että uudelle konsensukselle tyypillinen.

Formaalisenä konstruktiona uusi keynesiläinen makromalli on ainakin perusmuodossaan hyvin pelkistetty, mutta kuitenkin ominaisuuksiltaan ja implikaatioiltaan hyvin rikas, johtuen yhtäältä mallin dynaamisuudesta sekä siitä, että mallissa esiintyy eri muuttujista sekä odotuksia että toteutuvia arvoja. Yksinkertaiselta näyttävästä rakenteesta saadaan paljon irti.

Vaikka yksinkertaisuus on tieteen maailmassa etu, ja uuden keynesiläisen mallin tapauksessa varmasti edesauttanut sen nopeaa vakiintumista makrotaloudellisen analyysin välineenä, se on perusmuodossaan kuitenkin hyvin rajoittunut. Tällä hetkellä tapahtuukin paljon tutkimusta uuden keynesiläisen mallin laajentamiseksi. Mallia on pyritty laajentamaan ainakin seuraavissa suhteissa:

- malli on laajennettu avoimeen kansantalouteen (Clarida, Galí ja Gertler 2001);
- mallin tarjontapuolta on kehitetty ottamaan huomioon pääoman akkumulaatio (ks. esim. Woodford 2003 s. 352–378) sekä verotuksen ja epätäydellisen kilpailun vaikutukset (Schmitt-Grohé ja Uribe 2004);
- hintajäykkyyksien luonnetta on pyritty endogenisoimaan (Dotsey, King and Wolman 1999)
- rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyyksiä on pyritty ottamaan huomioon (Gertler, Gilchrist ja Natalucci 2006);
- odotusten muodostumista mallissa on pyritty tarkastelemaan oppimisen näkökulmasta (Evans ja Honkapohja 2003)
- kokonaiskysynnän dynamiikkaa on pyritty monipuolistamaan esim. Fuhrerin (2000) esittämää kulutuksen habit formation -lähes-

tymistapaa käyttäen (esim. McCallum ja Nelson 1999).

Nämä tutkimussuunnat eivät ole vielä johtaneet sellaisiin tuloksiin, jotka olisivat vakiintuneet yhtä laajalti kuin uusi keynesiläinen perusmalli, mutta erityisen lupaavaa on, että nämä tutkimukset tapahtuvat nykyisin yhä selvemmin nimenomaan uuden keynesiläisen perusmallin ympärillä, sen peruskehikkoa hyödyntäen ja laajentaen. Tämä on merkki siitä, että makrotaloustiede on pitkästä ajasta päässyt ainakin joksikin aikaa konstruktiviseen, normaalitieteelliseen vaiheeseen, jossa tietämys kumuloituu ja sovellukset kehittyvät voimakkaasti.

Suomalaisen makrotaloustieteen tilasta

Suomalainen kansantaloustiede on epäilemättä edennyt viime vuosina monilla alueilla ripeästi kohti kansainvälisesti kilpailukykyistä tasoa. Oman käsitykseni mukaan varsinkin soveltava mikroteoria – kilpailun, innovaatioiden ja rahoituksen välityksen perustutkimus – on menestynyt hyvin. Toisaalta yliopistollinen perustutkimus ja myös opetus eri tasoilla näyttää toistaiseksi jättäneen liian vähälle huomiolle juuri sen makrotaloustieteen uuden merkittävän kehitysvaiheen, jota edellä kuvasin. Tämä saattaa osaksi johtua makrotaloustieteen muutenkin suhteellisen vähäisestä harjoittamisesta suomalaisissa yliopistoissa. Näyttää kuitenkin siltä, että kysymys on vielä enemmän laatu- kuin määräongelmasta.

Jos tarkastellaan suomalaisten taloustieteellistä julkaisutoimintaa American Economic Associationin ylläpitämän EconLit -tietokannan avulla, huomataan, että viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana noin 0,5 % makrota-

Taulukko 1. Taloustieteelliset julkaisut v. 1995–2005.

	Kaikki	Makrotalous
Suomi	1 686	241
Ruotsi	3 701	489
Tanska	3 061	466
Norja	2 436	214
Irlanti	1 643	263
Itävalta	2 452	431
Minnesota	1 659	408

Lähde: EconLit 31.3.2006

loustieteen (JEL-koodit E0-E6) kansainvälisesti noteeratuista julkaisuista on ollut ”suomalaisia” siinä mielessä, että kirjoittajat ovat ilmoittaneet affiliaatiokseen suomalaisen yliopiston, tutkimuslaitoksen tai muun instituution (ks. Taulukko 1). Tämä on merkinnyt keskimäärin 22 julkaisua vuosittain, ja noin 14 % julkaisuista olisi kirjoittajan valitsemien JEL-luokitusten mukaan ollut aiheeltaan makrotaloudellisia.

Kansainvälisessä vertailussa on mielenkiintoista huomata, että Ruotsissa ja Tanskassa makrotutkimuksen osuus on suunnilleen sama kuin meilläkin (Ruotsissa 13 % ja Tanskassa 15 % julkaisuista), mutta noissa maissa toisaalta taloustieteellinen julkaisutoiminta on maan väkilukuun suhteutettunakin selvästi laajempaa kuin meillä (Ruotsissa julkaisutoiminta on Suomeen verrattuna volyymiltaan noin kaksinkertaista, väkilukujen suhteen ollessa 1,7 ja Tanskassa, jonka väkiluku on sama kuin Suomen, julkaisutoiminta on 1,8-kertaista Suomeen verrattuna). Toisissa pienissä EMU-maissa Itävallassa ja Irlannissa makrotaloustieteellinen julkaisutoiminta on maiden kokoon nähden selvästi vilkkaampaa kuin meillä.

Julkaisumääriä tarkastelemalla erot Euroopan pienten maiden kesken eivät siis näytä dramaattisen suurilta, eivät edes makrotaloustie-

teen alueella, vaikka Suomi jääkin hieman muita tässä vertailtuja maita heikommaksi. Vertailut taloustieteen suuriin maihin asettaisivat Suomen ja muut tässä vertailut maat tietenkin aivan eri perspektiiviin, mitä kuitenkin voidaan pitää odotettuna ja väistämättömänäkin. Yhdysvaltain asema kansantaloustieteessä yleensä ja erityisesti makrotaloustieteessä on niin vahva, että pelkästään sen keskuspankeissa, Federal Reserve -järjestelmässä julkaistaan (edelleen EconLit:in tietojen mukaan) makrotalouden alaan kuuluvia tutkimuksia kaksi kertaa enemmän kuin kaikissa pohjoismaissa yhteensä.

Julkaisuvolyymit eivät kuitenkaan ole yhtä tärkeitä kuin tutkimuksen laatu ja sen osakseen saama kansainvälinen huomio. Tässä suhteessa Suomen tilanne näyttää vielä paljon huonommalta kuin volyymitarkastelussa. Olen tarkastellut suomalaisen makrotaloudellisen tutkimustoiminnan laatua SSRN-portaalin keräämien artikkelien lataustilastojen avulla. SSRN on johtava elektronisen julkaisuutoiminnan väylä, johon kansantaloustieteessä aktiiviset tutkijat yleensä asettavat työpaperinsa kollegojen saataville. Työpaperien lisäksi SSRN:ssä on myös julkaistuja aikakauskirja-artikkeleita.

Maaliskuun lopussa vuonna 2006 SSRN:ssä oli luettavissa 13600 makrotaloustieteellistä työpaperia ja artikkeleita (käyttäen makron kriteerinä sitä, että niille oli annettu aihepiiri-luokitukseksi JEL-koodi E), joista kuitenkin noin puolet oli joko uusia tai muista syistä ei juuri luettuja. Vain 7144 oli sellaisia, jotka oli luettu 10 kertaa tai useammin ladattu. Näistä 1,1 %:ssa ainakin yksi kirjoittajista ilmoitti affiliaatiokseen suomalaisen yliopiston, tutkimuslaitoksen tai muun suomalaisen instituution.

Tutkimusten laatua tai ainakin kiinnostavuutta voidaan mitata sillä, kuinka aktiivisesti niitä luetaan. SSRN:n eniten luettuja papereita

on ladattu tuhansia kertoja, mutta jakauma on erittäin vino, lukuaktiivisuuden keskittyessä pieneen joukkoon erittäin kiinnostavia papereita, jotka herättävät suurinta mielenkiintoa. Tarkastelin suomalaisten kontribuutioiden asemaa tässä lukukertojen mukaisessa rankingissa seuraavalla tavalla. Jaoin niiden makrotaloudellisten julkaisujen joukon, joita oli luettu 10 kertaa tai enemmän, kahteen yhtä suureen ryhmään siten, että toiseen kuului papereista eniten luetut 50 %, toiseen taas loput 50 %. Jos suomalaiset kontribuutiot olisivat kiinnostavuudeltaan keskimäärin yhtä hyviä kuin muutkin, molemmissa ryhmissä suomalaisten osuus olisi yhtä suuri. Osoittautui kuitenkin, että suosituimpien 50 % joukossa suomalaisia papereita oli vain 0,7 %, kun taas vähiten luettujen ryhmässä suomalaisia oli 1,6 %, eli noin kaksi kertaa niin paljon kuin ”parempien ryhmässä”.

Johtopäätökseni tästä esimerkinomaisesta ja yksinkertaisesti toteutetusta katsauksesta suomalaisten taloustieteelliseen julkaisuutoimintaan on, että kun maan koko otetaan huomioon, makrotaloudellisen julkaisuutoiminnan määrässä Suomi jää jonkin verran jälkeen muista pienistä Euroopan maista, mutta julkaisuutoiminnan laatu on jäljessä maailman kärkitasosta. Käyttämäni laatuindikaattorin perusteella tilanne näyttää varsin huolestuttavalta.

Maan menestys tutkimustoiminnassa perustuu luonnollisesti tutkijakoulutukseen ja sen onnistuminen puolestaan perustuu yliopistoliseen peruskoulutukseen. Olen koettanut hiukan selvittää makrotaloustieteen suosion kehitystä valmistumisvaiheen opiskelijoiden keskuudessa tutkimalla pro gradujen aiheiden jakaumaa. Tähän tarjoaa mahdollisuuden Kansantaloudellisessa aikakauskirjassa säännöllisesti julkaistava luettelo hyväksytyistä opin-

näytteistä. Luettelo ei ehkä ole aivan täydellinen, mutta muodostaa varmasti hyvin edustavan näytteen graduutekijöiden aihevalinnoista.

Tällaisessa tarkastelussa näkyy selvästi makrotaloustieteen suosion lasku Suomessa. Vielä 1990-luvun puolivälissä (kolmivuotisjaksona 1995–1997) noin 14 % graduista oli tehty ainakin väljästi makrotaloudellisiksi katsottavista aiheista, mutta viimeksi kuluneen kolmivuotiskauden aikana (2003–2006) tämä osuus oli painunut 9 prosenttiin. Jos tarkastellaan suomalaisten makrotaloudellisten tutkimusten ja opinnäytteiden sisältöä tarkemmin, huomataan, että juuri millään niistä ei ole yhteyttä uuteen keynesiläiseen (tai millä nimellä uuden konsensuksen mukaista makrotaloustiedettä sitten halutaankaan nimittää) makrotaloustieteseen. Ehkä tämä on yksi oire siitä jälkeenneisyydestä, joka suomalaista makrotaloustiedettä vaivaa tai ainakin uhkaa.

Tässä tilanteessa on ainakin Suomen Pankki joutunut panostamaan oman henkilökuntansa jatkokoulutukseen sen perehdyttämiseksi uuden makrotaloustieteen menetelmiin ja malleihin. Panostuksen tuloksena on ilmestynyt myös joitakin uuden makroteorian alaan liittyviä opinnäytetutkimuksia, kuten Kortelaisen (2000), Freystätterin (2003), Paloviidan (2005) ja Railavon (2005) tutkimukset. Tällaista ratkaisua, jossa yksi taloustiedettä soveltava instituutio kantaa näin suuren vastuun nykyaikaisen makrotaloustieteen osaamisen kehittämisestä Suomessa, ei kuitenkaan voi pitää pitemmän päälle tyydyttävänä.

Pienessä maassa asiat helposti henkilöityvät, ja niin myös menestys tutkimuksessa. Jos tutkimuksen kärki on kapea, yksittäisten henkilöiden tieteellisen uran käänteet voivat vaikuttaa syvällekin suomalaisen tutkimuksen

menestymisen edellytyksiin. En halua kytkeä tämän esitelmäni sanomaa yksittäisiin henkilöihin, mutta en kuitenkaan voi olla tässä yhteydessä toteamatta, että oman lisähaasteensa nykyisen tilanteen ratkaisemiselle muodostaa tilanne, joka syntyi, kun suomalaisen makrotaloustieteen viime vuosien tunnetuin nimi, professori Seppo Honkapohja siirtyi kaksi vuotta sitten Cambridgen yliopistoon. Sepon nimitys oli merkittävä askel ja tunnustus suomalaiselle tutkijalle, mutta tarkoittaa samalla, että Suomessa paikalla oleva asiantuntemus uuden makroteorian alalla on pienempi kuin ennen ja alan kapeuden korjaaminen ainakin periaatteessa entistä vaikeampaa.

Tarvitaanko makrotaloustiedettä, ja entä Suomessa?

Voidaan tietenkin kysyä, paljonko makrotaloustieteen osaamista oikeastaan tarvitaan, ja erityisesti, paljonko sitä tarvitaan Suomessa. Nämä ovat aiheellisia kysymyksiä.

On selvää, että makrotaloustieteen painoarvo kansantaloustieteen piirissä ei tällä hetkellä ole yhtä suuri kuin esimerkiksi 1960-luvulla ”uusklassisen synteessin” paradigman ollessa vielä voimissaan. Tuolloin yleisesti ajateltiin kokonaiskysynnän säätelyn tuovan vastauksen miltei kaikkiin tärkeimpiin kansantaloudellisiin ongelmiin. Tällä hetkellä sekä taloustieteilijät että talouspolitiikan tekijät antavat paljon suuremman painon erilaisille rakennepoliittisille kysymyksille kuin ennen. Tämä on yksi syy siihen, että taloustieteessä on annettu yhä enemmän painoa kilpailuteorialle, työmarkkinoiden taloustieteelle, innovaatioiden ja teknologian taloustieteelle ja niin edelleen. Myös yhteiskunnallisten ongelmien prioriteettijärjestys muuttuu ajan mukana, ja niin esimerkiksi ympäristö-

ja terveystaloustiede ovat lisänneet osuuttaan taloudellisessa tutkimuksessa.

Käytännön talouspolitiikan tarpeista ei kuitenkaan löydy perustetta väheksyä makrotaloustiedettä tutkimuskohteena. Itse asiassa arvelen, että makroteorian viime vuosiin asti jatkunut tietynlainen ”epämuodikkuus” akateemisissa piireissä on loppujen lopuksi johtunut enimmäkseen tieteen sisäisistä syistä – syistä, jotka uuden konsensuksen myötä ovat nyt poistumassa. Makrotaloudellisen analyysin käyttö ja tarve talouspolitiikassa on (tietenkin) ollut jatkuvaa, ja viime aikoina talouspolitiikassa eri maissa havaitut muutokset ovat oikeastaan vain lisänneet makroanalyysin tarvetta. Talouspolitiikan kannalta makrotaloustiede on yhä yksi kansantaloustieteen ydinalueista

Merkittävin esimerkki kehityksestä, joka korostaa makrotaloudellisen tutkimuksen ja tiedon tarvetta on 1990-luvun alussa alkanut rahapolitiikan strategioiden ja käytäntöjen muutos hyvin monissa maissa. Samalla kun hintavakauden tavoittelu keskipitkällä aikavälillä on tullut yleisesti hyväksytyksi rahapolitiikan tavoitteeksi, joko keskuspankille annetun muodollisen toimeksiannon tuloksena tai ilman sitä, rahapolitiikka perustuu yhä useammissa maissa aktiiviseen ohjauskoron säätelyyn hintavakauden ylläpitämiseksi. Tämä on johtanut talousennusteiden merkityksen korostumiseen rahapolitiikassa, sekä rahapolitiikan harjoittamisen perustana että monissa tapauksissa myös keskuspankin informaatiopolitiikan osana. Tämä kehitys on ollut selvästi havaittavissa niissäkin maissa, joiden rahapolitiikassa ei ole virallisesti omaksuttu Svenssonin (1997) esittämää inflaatioennusteiden stabilointiin perustuva rahapolitiikan strategiaa.

Mutta rahapolitiikan strategia ja käytäntö eivät ole ainoita esimerkkejä talouspolitiikan

avainkysymyksistä, jotka kuuluvat nimenomaan makrotaloustieteen tutkimuskohteiden piiriin. Monet muutkin nykyisen talouskeskustelun kaikkein polttavimmista aiheista ovat nimenomaan makrotaloudellisia. Mainitsen vain muutaman esimerkin:

- **Yhdysvaltain kaksoisvajeen aiheuttama mahdollinen uhka sekä maan omalle että kansainväliselle taloudelle**
- **Euroopan julkisten talouksien tasapaino-ongelmat ja EU:n vakaus- ja kasvusopimuksen merkitys**
- **Kiinan valuuttakurssipolitiikan merkitys maailmantalouden tasapainolle**

Makrotaloustieteen yhteys talouspolitiikan agendaan on ilmeinen, koska makrotaloustiedettä harjoitetaan nimenomaan sen selvittämiseksi, miten talouspolitiikalla pitäisi reagoida kokonaistaloudellisiin häiriöihin ja tasapainotomuuksiin.

Kysymys, tarvitaanko makrotaloustieteellistä tutkimusta ja asiantuntemusta voidaan Suomessa esittää myös kansallisella tasolla. Tällöin kuvaan tulee edellä mainittujen näkökohtien lisäksi mukaan myös eräitä uusia, kuten Suomen jäsenyys Euroopan talous- ja rahaliitossa. Nykyaikaisen käsityksen mukaan päävastuu kokonaistaloudellisen tasapainon hallinnasta on keskuspankin harjoittamalla korkopolitiikalla; tämä on yksi keskeisistä eroista uuden konsensuksen talouspoliittisten näkemysten ja edellisen paradigman mukaisen keynesiläisyyden välillä, joka korosti enemmän finanssipolitiikan suhdannepoliittista käyttöä. Ero on tietenkin monimutkaisempi, koska rahapolitiikan kriteerinä ei uudessa konsensuksessa ole niinkään suhdannevaihtelujen torjunta sinänsä, vaan uskottavan hintavakauden tavoittelu, mikä ei kuitenkaan ole ristiriidassa sen kanssa,

että talouden kysyntäpuolelta tulevia, ”mone-taarisia” häiriöitä vaimennetaan korkopolitiikan keinoin.

Nyt voidaan ehkä väittää, että kun Suomi kuuluu euroalueeseen, eikä sillä ole erillistä rahapolitiikkaa, ja kun rahapolitiikka kerran on makrotalouspolitiikan keskeisin instrumentti, ei suomalaisten tarvitsisi enää välittää makrotaloudellisesta analyysistä eikä tutkimuksesta. Tällainen argumentti on kuitenkin mielestäni väärä viidestä syystä.

- se ei ota huomioon, että suomalaiset osallistuvat Suomen Pankin kautta yhteisen rahapolitiikan muotoiluun;
- se ei ota huomioon, että makrotalouspolitiikkaa harjoitetaan myös kansallisen finanssipolitiikan muodossa;
- se ei ota huomioon sitä, että EU:n talouspoliittinen yhteistyö käsittää rahapolitiikan lisäksi myös finanssipolitiikan vertaisvalvonnan ja koordinaation, johon suomalaisten on osallistuttava, ei vain koordinaation kohteena vaan myös aktiivisena osapuolena;
- se ei ota huomioon median ja kansalaiskeskustelun keskeistä merkitystä demokraattisen yhteiskunnan talouspolitiikassa;
- se perustuu vapaamatkustajaperiaatteeseen, joka loppuun saakka vietynä lopettaisi kaiken makrotaloudellisen tutkimuksen talous- ja rahaliiton jäsenmaissa, liiton keskuselinten ulkopuolella.

Mielestäni vapaamatkustajaperiaate on erityisen harmillinen. Sen luonnetta voi valaista seuraavalla esimerkillä. Yhdysvallat on liittovaltio, jolla on yhteinen rahapolitiikka ja myös sangen pitkälle keskitetty yhteinen finanssipolitiikka. Rahapolitiikan valmistelukin tapahtuu Yhdysvalloissa paljon keskitetympin Federal Reserve Boardissa Washingtonissa kuin euroalueella,

jossa kansallisten keskuspankkien rooli rahapolitiikan valmisteluprosessissa on paljon suurempi kuin alueellisten keskuspankkien rooli Yhdysvaltain järjestelmässä. Tästä huolimatta ei kenenkään mieleen tule väittää, että Minnesotan osavaltiossa ei kannattaisi harjoittaa talouspolitiikan tutkimusta, kun kerran Minnesota on vain osa koko liittovaltion laajuista talouspoliittista unionia.

Itse asiassa tässä yhteydessä voi hyvin mainita, että Minnesotassa, joka on väkiluvultaan noin Suomen kokoinen valtio, harjoitetaan suhteellisen paljon makrotaloudellista tutkimusta. EconLit-tietokannan mukaan viimeisten 10 vuoden aikana Minnesotan yliopistot, tutkimuslaitokset ja muut instituutiot, kuten Federal Reserve Bank of Minneapolis, tuottivat makrotaloudellista tutkimusta melkein kaksi kertaa niin paljon kuin Suomi vastaavana aikana. Taloustieteellisen julkaisutoiminnan kokonaismäärällä mitattuna Suomi ja Minnesotan osavaltio ovat muuten hyvin tarkoin samansuuruisia.

Yleisemmin voidaan sanoa, että riittävän korkeatasoinen ja kansainväliseen keskusteluun kytkeytynyt soveltava talouspolitiikan tutkimus on välttämätön edellytys sille, että suomalaiset voisivat olla aidosti (ts. subjekteina) mukana EU:n talouspolitiikassa – politiikan tutkimuksessa, talouspoliittisessa keskustelussa, politiikan valmistelussa ja päätöksenteossa. Hyvää soveltavaa tutkimusta taas ei kyetä tekemään, eikä edes tarvittavan kriittisesti lukemaan, ellei maassa ole sitä talouspoliittista yleissivistystä, jonka vain makrotalouden tutkimukseen perehtyminen voi taata.

Lopuksi

Mielestäni nykyinen tilanne suomalaisessa kansantaloustieteessä on makrotalouden osalta

huolestuttava, ja muistuttaa hiukan sitä, joka meillä vallitsi 1950-luvun lopussa, aikana, jolloin suomalaisen kansantaloustieteen havaittiin jääneen jälkeen ajan kansainvälisestä valtavirrasta ja niin sanotun o-ryhmän nuori ekonomistipolvi esitti vaatimuksen sen uudistamisesta. Silloin tehtävänä oli analyttisen kansantaloustieteen ja sen mukana ajalle tyypillisen keynesiläisen talouspoliittisen ajattelun tuominen Suomeen (Pekkarinen ja Suvanto 2002). Nyt on vastaavalla tavalla kirittävä kiinni se kuilu, mikä on repeämässä makrotaloustieteen tutkimuksessa ja osaamisessa Suomen ja maailman kärkimaiden välille.

Tietenkin nykyinen tilanne on monella tapaa toisenlainen. Kansantaloustieteen sovellusalat ovat nykyisin paljon moninaisemmat kuin 1950-luvulla, eikä makroteoria voi saada – eikä pidäkään saada – yhtä dominoivaa suhteellista asemaa ammattikuntamme piirissä kuin sillä tuolloin oli. Taloustieteen monet muut erikoisalat, joita olen edellä tässä esitelmässä jo nimenyt, ovat lisänneet merkitystään. Voi mainita rahoituksen, kilpailuteorian ja ulkomaankauppateorian. Mutta jos Suomessa halutaan säilyttää kyky tutkia talouspolitiikkaa, ja varsinkin kyky osallistua kansainväliseen vuorovaikutukseen talouspolitiikan tutkimuksen alalla, asialle on tehtävä jotakin.

Alussa siteerasin Thomas Kuhnia, joka on kuvannut, mitä tutkijayhteisössä tapahtuu paradigman vakiintumisen jälkeen: tutkijat joko omaksuvat sen, tai syrjäytyvät, tahi vähitellen lopettavat aktiivisen toimintansa tiedeyhteisössä. En soisi suomalaisen ekonomistikunnan valitsevan ainakaan kumpaakaan jälkimmäistä vaihtoehtoa.

Vastuu siitä, että suomalainen makrotaloustieteen tutkimus – niin perus- kuin soveltavakin – pysyy ajan tasalla, on tietenkin sekä kor-

keakouluilla että tutkimustoimintaa harjoittavilla laitoksilla. Mutta tässä tilanteessa keskeinen vastuu on kuitenkin yliopistoilla. Niiden on kiinnitettävä vakavaa huomiota siihen, että nykyaikaisen dynaamisen makroteorian opetus ja perustutkimus saadaan viriämään. Ratkaisuksi ei riitä, että Suomen Pankki viime vuosien tapaan yksin panostaa makroekonomistien aikuiskoulutukseen ja koettaa näin kehittää oman henkilökuntansa iskukykyä. Tämä on paitsi ratkaisuna tehoton, myös sillä tavalla huono vaihtoehto, että se ei turvaa makrotaloudellisen sivistyksen – edes merkityksessä ”literacy” – riittävää laaja-alaisuutta suomalaisessa ekonomistikunnassa. Sitä paitsi nykyaikaisen makrotaloustieteen ymmärtämystä tarvitaan myös tutkijayhteisön ulkopuolella, kaikkialla missä talouspolitiikan tekemisen tai seuraamisen kanssa joudutaan tekemisiin: mediassa, yrityksissä, järjestöissä ja politiikassa.

Haastankin suomalaiset ekonomistit ja erityisesti yliopistojemme professorit perehtymään makrotaloustieteen uuteen konsensusseen, sen menetelmiin ja tuloksiin ja huolehtimaan osaltaan siitä, että suomalaisen kansantaloustieteen kansainvälinen asema saadaan tälläkin alueella hyvälle tasolle. □

Kirjallisuus

- Calvo, G. (1983): ”Staggered prices in a utility-maximizing framework”, *Journal of Monetary Economics*, vol. 12, nro 3, s. 383–398.
- Clarida, R., Galí, J. ja M. Gertler (1999): ”The science of monetary policy: a new Keynesian perspective”, *Journal of Economic Literature*, vol. 37, nro 4, s. 1661–1707.
- Clarida, R., Galí, J. ja M. Gertler (2001): ”Optimal monetary policy in open versus closed economies: an integrated approach”, *The American Economic Review*, vol. 91, nro 2, s. 248–252.

- Evans, G. ja S. Honkapohja (2003): "Adaptive learning and monetary policy design", *Journal of Money, Credit, and Banking*, vol. 35, nro 6, s. 1045–1072.
- Freystätter, H. (2003): *Price setting behaviour in an open economy and the determination of Finnish foreign trade prices*. Bank of Finland studies E:25.
- Fuhrer, J. (2000): "Habit formation in consumption and its implications for monetary policy design", *The American Economic Review*, vol. 90, nro 3, s. 367–390.
- Gertler, M., Gilchrist, S. ja F. Natalucci (2006): "External constraints on monetary policy and the financial accelerator", *Journal of Money, Credit, and Banking* (tulossa).
- Goodfriend, M. ja R. King (1997): "The new neo-classical synthesis and the role of monetary policy". Teoksessa Bernanke, B. ja J. Rotemberg (toim.), *NBER Macroeconomics Annual 12*. MIT Press, s. 231–282.
- King, R. (2000): "The new IS-LM model: language, logic, and limits", *Federal Reserve Bank of Richmond Economic Quarterly*, vol. 86, nro 3, s. 45–103.
- Kortelainen, M. (2002): *Edge: a model of the euro area with applications to monetary policy*. Bank of Finland studies E:23.
- Kuhn, T. (1970): *The structure of scientific revolutions*. University of Chicago Press.
- Mankiw, N. G. (1988): "Recent developments in macroeconomics: a very quick refresher course", *Journal of Money, Credit, and Banking*, vol. 20, nro 3, s. 436–449.
- McCallum, B. ja E. Nelson (1999): "Nominal income targeting in an open economy optimizing model", *Journal of Monetary Economics*, vol. 43, nro. 3, s. 553–578.
- Paloviita, M. (2005): *The role of expectations in euro area inflation dynamics*. Bank of Finland studies E:32.
- Pekkarinen, J. ja A. Suvanto (2002): "O-ryhmän perintö". Teoksessa Suvanto, A. ja J. Vesikansa (toim.), *Modernismi taloustieteessä ja talouspolitiikassa*. Gaudeamus, s. 309–315.
- Railavo, J. (2005): *Essays on macroeconomic effects of fiscal policy rules*. Bank of Finland studies E:33.
- Roberts, J. (1995): "New Keynesian economics and the Phillips curve", *Journal of Money, Credit, and Banking*, vol. 27, nro 4, s. 975–984.
- Rotemberg, J. ja M. Woodford (1997): "An optimization-based econometric framework for the evaluation of monetary policy". Teoksessa Bernanke, B. ja J. Rotemberg (toim.), *NBER Macroeconomics Annual 12*. MIT Press, s. 297–346.
- Rotemberg, J. ja M. Woodford (1999): "Interest-rate rules in an estimated sticky-price model". Teoksessa Taylor, J. (toim.), *Monetary Policy Rules*. University of Chicago Press, s. 57–126.
- Schmitt-Grohé, S. ja M. Uribe (2004): "Optimal fiscal and monetary policy with imperfect competition", *Journal of Macroeconomics*, vol. 26, nro 2, s. 183–209.
- Svensson, L.E.O. (1997): "Inflation forecast targeting: implementing and monitoring inflation targets", *European Economic Review*, vol. 41, nro 6, s. 1111–1146.
- Taylor, J. (1993): "Discretion versus policy rules in practice", *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, vol. 39, s. 195–214.
- Taylor, J. (2000): "Teaching modern macroeconomics at the principles level", *The American Economic Review*, vol. 90, nro 2, s. 90–94.
- Woodford, M. (2003): *Interest and prices. Foundations of a theory of monetary policy*. Princeton University Press.